

*Голодомор 1932-1933 років
в Україні – геноцид українського
народу*

*День пам'яті жертв
голодоморів*

УКРАЇНА

**День пам'яті
жертв Голодоморів**

1921-1923 рр. - 1-2 млн

1932-1933 рр. - близько 10 млн

1946-1947 рр. - понад 1 млн

Голодомор одна з найстрашніших трагедій українського народу: в 1932-1933 роках від умисно організованого радянською владою голоду загинуло, за різними даними від 3,5 до 8 мільйонів українців. Згадки про «великий голод» є чи не в кожній родині.

У 1932–1933 роках комуністичний тоталітарний режим вчинив злочин геноциду проти Українського народу. Україна внаслідок Голодомору-геноциду 1932–1933 років, масових штучних голодів 1921–1923 та 1946–1947 років втратила мільйони людських життів. У 2006 році Законом України Голодомор 1932-1933 років визнаний геноцидом Українського народу.

Метою злочину було знищення українського народу як національної групи. Комуністичний тоталітарний режим через насильницьке вилучення продовольства, блокаду сіл і цілих районів, заборону виїзду за межі охопленої голодом України, згортання сільської торгівлі, репресій проти незгодних створив для українців умови, не сумісні із життям.

Сталін боявся втратити Україну як ресурс, без якого побудова могутньої індустріальної імперії, здатної завоювати світ, залишалася б тільки мрією.

Не бажаючи втратити Україну, радянський режим вибудував план винищення частини української нації, що був замаскований під плани здачі хліба державі. Йшлося про повне вилучення всіх запасів зерна, а потім конфіскацію інших продуктів харчування та майна в якості штрафів за невиконання плану здачі хліба. Перетворивши Україну на територію масового голоду, режим перекрив всі шляхи до порятунку. Відбулася ізоляція голодуючих. З цією метою був застосований режим «чорних дошок» і заборона голодуючих виїжджати за межі України.

ПАМ'ЯТАЙ!

ГОЛОДОМОР
НАВЕСНІ 1933 ПОМИРАЛО

щохвилини	17
щогодини	1 041
щодоби	25 000

УКРАЇНЦІВ

Колгоспи і села, занесені на «чорні дошки», оточувалися загонами міліції та радянських спецслужб. Звідти вивозили усі запаси їжі. Заборонялася торгівля та ввезення будь-яких товарів. 22,4 мільйони людей було фізично заблоковано в межах території Голодомору.

Ще однією складовою геноциду було свідоме блокування інформації про голод. У січні 1933 року радянською владою було зробленою заяву про відсутність голоду в країні. Сталінський режим відмовився від зовнішньої допомоги.

ЧОРНА КНИГА "УКРАЇНИ"

Чорна книга України : Збірник документів, архівних матеріалів, листів, доповідей, статей, досліджень, есе / Упоряд., ред. Ф.Зубанича; передмова В.Яворівського; Демократична партія України. – Київ : Просвіта, 1998. – 783 с. – ISBN 5-7707-8340-0

Тоталітарна система тягнеться за нами, як кайдани, яких ми ще остаточно не позбулися, а тільки перепиляли ланцюги. Злюмпенізований народ (це не вина його, а біда!) більше пам'ятає ковбасу по 2.10, як голодомор чи сталінщину. Важко врятувати свідомість народу спільними зусиллями інтелектуалів-політиків, економістів, бізнесменів, інтелігенції - тому Демократична партія України звернулася через пресу до наших громадян, аби вони самі написали "Чорну книгу України" - про те, як тоталітарна система пройшла по їх долях, долях їхніх родин у ХХ столітті.

Результату того звернення не сподівався ніхто із ініціаторів: таку унікальну, вбивчу книгу міг написати лише народ. Втім, ось вона перед вами: читайте, плачте, аби цього більше ніколи не повторилося.

[Великий голод в Україні 1932-1933 років : у 4-х томах / Ін-т історії України НАНУ ; \[наук. ред. Кульчицький С.В.; виконавчий директор Комісії Д. Мейс \]. – Київ : Києво-Могилянська академія. – ISBN 978-966-518-474-4](#)

Перший том чотиритомного видання матеріалів Конгресово-президентської Комісії США з вивчення Великого голоду в Україні 1932-1933 рр. містить свідчення очевидців-емігрантів з України, що були зібрані впродовж 1983-1984 рр. за спеціальною методикою oral history і є доказом геноциду українського народу. Ключова акція уряду (конфіскація всіх продовольчих продуктів тривалого зберігання в українських селах у січні 1933 р.) була здійснена на основі усних вказівок. Вона може бути встановлена тільки за подібністю дій чекістів і комнезамівців у різних селах України, засвідченою людьми, які бачили такі дії на власні очі. Тому свідчення є одним із найцінніших джерел з історії колективізації та Голодомору в Україні 1932-1933 рр.

ВАЛЕНТИНА БОРИСЕНКО

СВІЧА ПАМ'ЯТІ

УСНА ІСТОРІЯ ПРО ГЕНОЦИД УКРАЇНЦІВ У 1932-1933 РОКАХ

[Борисенко В.К. Свіча пам'яті : усна історія про геноцид українців у 1932-1933 роках / Валентина Борисенко. – Київ : Стилос, 2007. – 288 с. – ISBN 978-966-8518-81-2](#)

У книзі на основі матеріалів усної історії розкривається глибина трагедії українського народу під час Голодомору - геноциду у 1932 - 1933 роках

[Веселова О.М. Голодомори в Україні, 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 : Злочини проти народу / О.М. Веселова, В.І. Марочко, О.М. Мовчан; Асоціація дослідників голодоморів в Україні; Ін-т історії України НАНУ. – 2-е вид., доп. – Київ; Нью-Йорк : М.П. Коць, 2000. – 274с. – ISBN 966-581-201-7](#)

У книзі на основі архівних, опублікованих джерел і спогадів-свідчень людей розповідається увперше в Україні і у світі однією книгою про три радянські голодомори, їх причини та наслідки.

О.М. ВЕСЕЛОВА, В.І. МАРОЧКО, О.М. МОВЧАН

ГОЛОДОМОРИ В УКРАЇНІ

1921-1923 • 1932-1933 • 1946-1947

Злочини проти народу

**КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ
І ГОЛОД
НА УКРАЇНІ**

1929–1933

[Колективізація і голод на Україні, 1929-1933 : Збірник документів і матеріалів / АН України, Ін-т історії України, Археографічна комісія та ін. ; \[Упоряд.: Г.М. Михайличенко, Є.П. Шаталіна\]. – Київ : Наукова думка, 1992. – 732 с. – ISBN 5-12-003210-0](#)

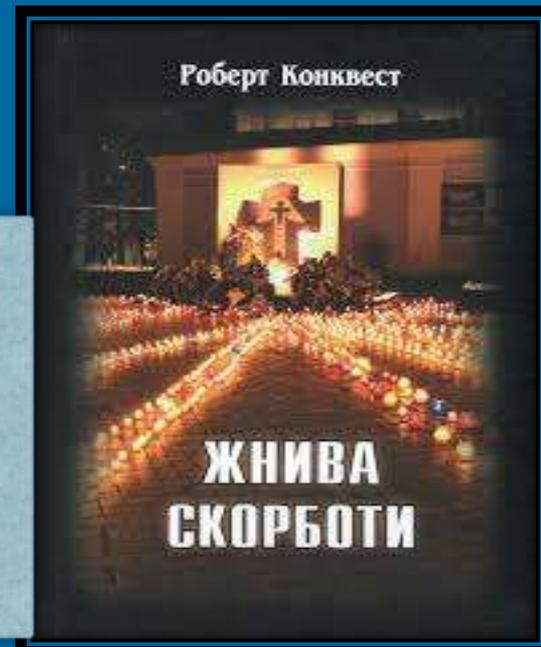
У збірнику документів висвітлюються процеси, що відбувалися в українському селі в ході здійснення насильницькими методами суцільної колективізації і призвели до голодомору 1932-1933 р. Для істориків, викладачів і студентів вузів, краєзнавців, всіх, хто цікавиться історією народу України.

[Конквест Р. Жнива скорботи: Радянська колективізація і голодомор / Роберт Конквест; пер. з англ.: Н. Волошинович, З. Корабліної, В. Новак; \[літературне опрацювання А. Криштальського\]. – Луцьк : Терен, 2007. – 456с.](#)

Перед читачем - перший повний український переклад відомого на Заході дослідження одного з найтрагічніших періодів нашої історії. Спираючись на документальні джерела, автор розкриває жахливі картини колективізації та голодомору 1929-1933 рр., залишаючи за собою право на особистий погляд на висвітлювані події.

Роберт Конквест

**ЖНИВА
СКОРБОТИ**

[Злочин / Упор. Петро Кардаш. – 2-е вид. – Мельбурн; Київ : Вид-во імені Олени Теліги, 2005. – 560с. : іл. – На титул. аркуші: На вічну пам'ять мільйонам дочок і синів української землі, котрих замордувала, убила, знищила у катівнях і голодоморами комуно-більшевицька влада у 20 ст.](#)

На вічну пам'ять дочкам і синам української землі, мільйони котрих замордувала, убила, знищила у катівнях і голодоморами комуністична большевицька влада у ХХ столітті.

[Коваленко Л.Б. 33-й: голод : Народна Книга-Меморіал / Л.Б. Коваленко, В. Маняк. – Київ : Радянський письменник, 1991. – 584 с. – ISBN 5-333-00875-2](#)

Книга «33-й: Голод: Народна Книга-Меморіал» — найбільш повне документальне джерело, в якому зібрано свідчення очевидців про Голодомор в Україні.

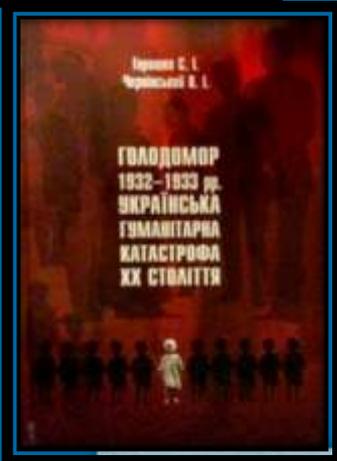
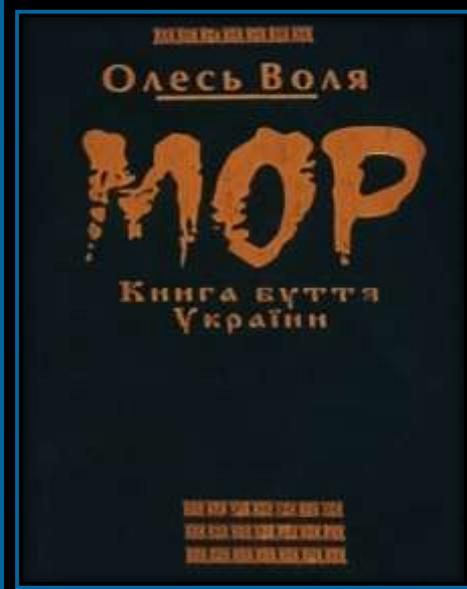
З початком впровадження політики «гласності» в Радянському Союзі у другій половині 1980-х років українські активісти (журналісти, історики) почали збирати та публікували свідчення людей, що пережили голодомор. Великий внесок у цьому належить дослідникам Володимиру Маняку та Лідії Коваленко, які записали близько шести тисяч свідчень про голод-геноцид та інші насильства над народом.

[Гриневич Л. Хроніка колективізації та Голодомору в Україні 1927-1933 = A chronicle of collectivization and the Holodomor in Ukraine 1927-1933 : \[у 4 т., 7 кн.\] / Людмила Гриневич ; \[Укр. наук. ін-т Гарвард ун-ту ; Наук. Т-во ім. Шевченка в Америці ; Ін-т критики ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України\]. – Київ : Критика. – ISBN 978-966-8978-45-6](#)

У чотиритомовій «Хроніці колективізації та Голодомору в Україні», що її підготувала Людмила Гриневич з Інституту історії України НАНУ, на основі величезного масиву різноманітних джерел, зокрема малодоступних і досі не оприлюднених, уперше детально висвітлено щоденне життя українського суспільства від грудня 1927-го аж до кінця 1933 року. Видання пропонує читачеві цілком новий погляд на передісторію, соціополітичний та культурний контекст, власне перебіг і наслідки голоду-геноциду в Україні, переосмислює його причини, обставини, підґрунтя та періодизацію, дає чітке уявлення про масштаби, форми опору українського селянства, про щільний зв'язок соціальних і національних мотивів в антирадянських настроях населення республіки, увиразнює геноцидну сутність Голодомору.

[Воля О. Мор. Книга буття України = Mor.The book of Ukrainian history / Олесь Воля. – Київ : Кобза, 2002. – 1152 с. – ім"я автора Міщенко Олександр Володимирович. – ISBN 966-8024-08-7](#)

Це книга-пам'ятник. Книга-сповідь. Книга реквієм по убієних голодною насильницькою смертю наших співвітчизниках у 1932-1933 роках тепер уже минулого століття. В книзі, як цілком`слушно зазначено, нема жодного слова вимислу, і кожна розповідь, смерть, благання до Бога, останній зойк і волання вмираючого - правдиві, названі поіменно жертви і їхні кати; збережені назви тюрем і катівень, міст і сіл, хуторів, кутків і вулиць, річок і яруг; складений покажчик географічних назв.

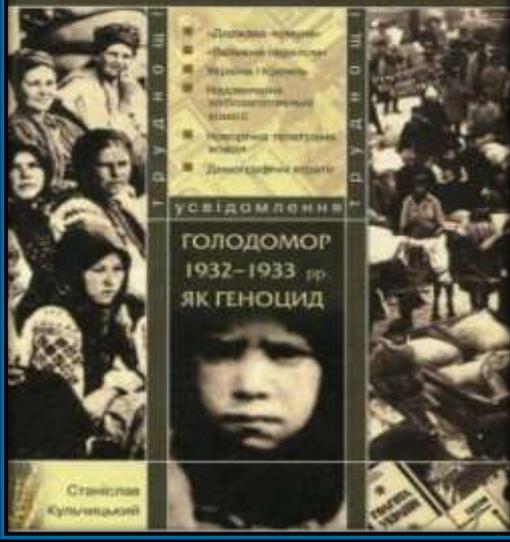
[Горошко С.І. Голодомор 1932-1933 рр. Українська гуманітарна катастрофа ХХ століття / Горошко С.І., Червінський В.І. – Київ : Україна, 2016. – 191, \[1\] с. : іл., табл. – Бібліогр. в підрядк. прим. – ISBN 978-966-524-437-0](#)

У книзі подаються трагічні події життя українських селян, що відбувалися впродовж 1932—1933 років. Архівні документи, свідчення очевидців голодомору показують причини трагічних подій і української гуманітарної катастрофи ХХ століття.

Водночас це спроба здобути урок з пережитого для того, щоб уберегтися від схожих помилок у майбутньому.

НЕВІДОМА УКРАЇНА

[Кульчицький С.В. Голодомор 1932-1933 рр. як геноцид: труднощі усвідомлення / Станіслав Кульчицький. – Київ : Наш час, 2007. – 424с. – \(Невідома Україна\). – ISBN 978-966-8174-88-9](#)

Книга допомагає усвідомити, що терор голодом у поєднанні з репресіями проти безпартійної української інтелігенції та членів КП(б)У мали на меті попередити соціальний і політичний вибух у найбільшій національній республіці. Це дослідження призначене для української громадськості, яка зацікавлена у міжнародному визнанні Закону України «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні», прийнятого Верховною Радою 28 листопада 2006 р.

[Лапчинська Н.В. 33 запитання і відповіді про Голодомор-геноцид / \[Н.В. Лапчинська ; наук. ред.: А.Л. Зінченко, О.О. Стасюк\] ; М-во культури України, Нац. музей "Меморіал жертв Голодомору". – Дрогобич : Коло, 2018. – 86, \[2\] с. : іл., фотоіл. – Авт. зазнач. в кінці книги. – Бібліогр.: с. 82-84](#)

Наукове-популярне видання, адресоване вчителям, студентам, краєзнавцям і усім, хто хоче дізнатися про передумови й політико-організаційні механізми вчинення у 1932 – 1933 роках злочину геноциду української нації.

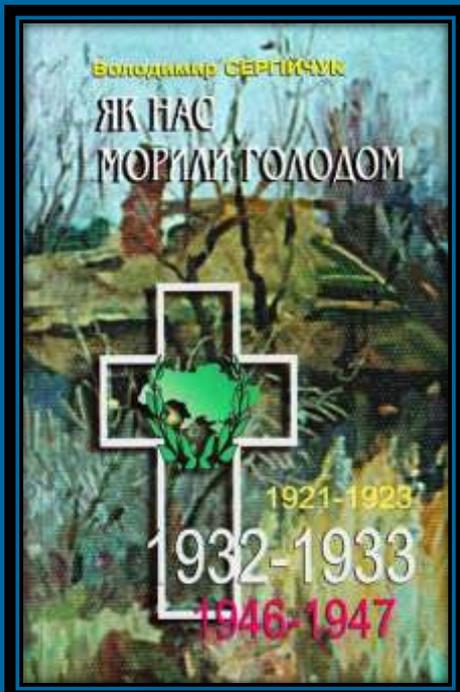
[Марочко В. Голодомор 1932-1933 рр. / Василь Марочко. – Київ, 2007. – 64с. – \(Голодомори\). – ISBN 978-966-02-4436-8](#)

Хроніко-документальне видання відтворює факти, події, явища в селах Української СРР 1932—1933 рр. — Голодомору, спричиненого суцільною колективізацією, надмірними хлібозаготівлями, репресіями. Використано опубліковані збірники документів і матеріалів, архівні фонди України та Росії, листування і таємні шифрограми Сталіна, листи селян до партійно-радянської номенклатури, доповідні записки іноземних дипломатів.

[Марочко В.І. 1932-1933: хроніка Голодомору в Україні / Василь Марочко, Ольга Мовчан. – Київ : Кліо, 2020. – 293, \[3\] с. : іл. – Імен. покажч.: с. 286-291. – Бібліогр. в тексті. – ISBN 978-617-7755-09-7](#)

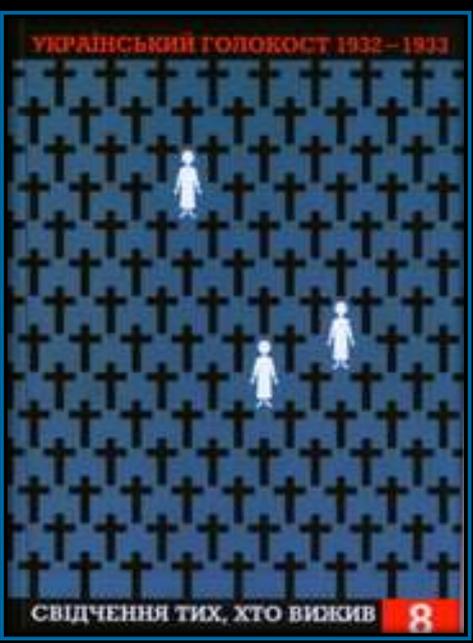
[Сергійчук В. Як нас морили голодом / Володимир Сергійчук; КНУТШ. Центр українознавства. – 2-ге вид. доп. – Київ : Українська Видавнича Спілка, 2003. – 252с. – ISBN 966-7060-47-9](#)

На основі невідомих до недавнього часу документів з колишніх таємних архівів простежено геноцид українського народу в ХХ ст. через штучні голодомори, організовані більшовицькою владою. Уперше в одному дослідженні мовою документів розповідається про голодомори 1921—1923, 1932—1933 і 1946—1947 років.

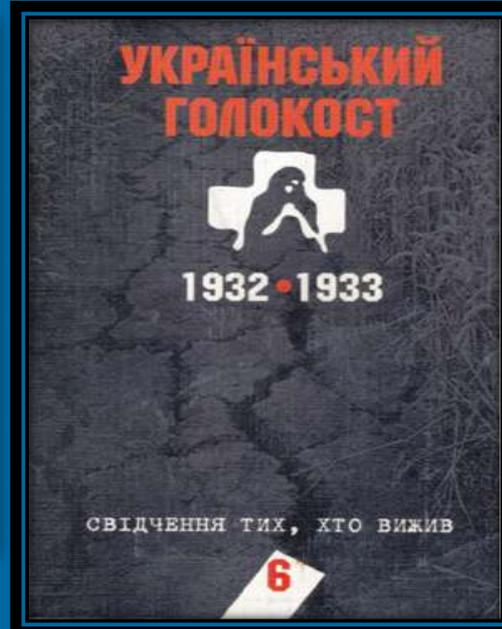
[Стасюк О. Нариси про Голодомор : або навіщо нам знати всю правду про геноцид українців / Олеся Стасюк. – Київ : Видавництво Марка Мельника, 2019. – 215, \[1\] с., \[8\] арк. іл. : іл.](#)

Безумовно, Голодомор-геноцид 1932–1933 років – це лише один епізод у набагато довшій та складнішій історії примусу, придушення та насильства проти українців з боку комуністичного режиму, але оскільки предметом розгляду є саме він, то хотілося б почати з розуміння суті цього злочину.

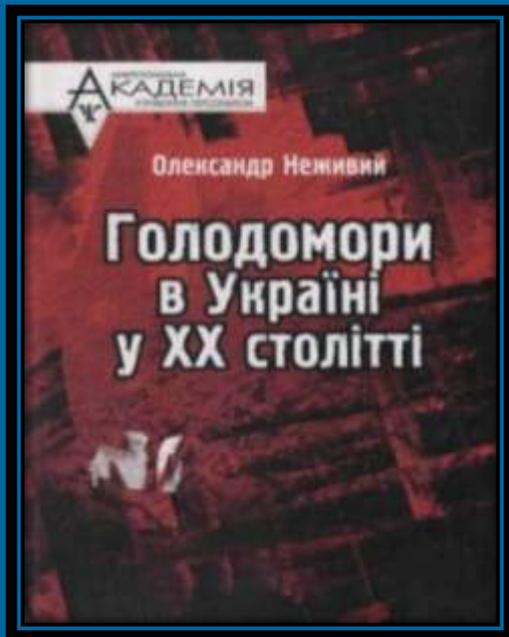

Український голокост 1932-1933 :
свідчення тих, хто вижив / Нац. ун-т
"Києво-Могилянська академія"; Ін-т укр.
археогр. та джерелознав. ім.
М.С.Грушевського НАНУ ; Канад. ін-т
укр. студій Альбертського ун-ту
(Едмонтон) та ін.; [за ред. О. Ю.
Мицика]. – Київ : Києво-Могилянська
академія. – ISBN 978-966-518-541-3

У книзі вміщено свідчення тих, хто пережив одну з найжахливіших трагедій в історії людства — штучний голодомор-геноцид 1932—1933 рр., спрямований на винищення українського народу. Спогади, зібрані впродовж багатьох років, доповнені документальними матеріалами та свідченнями про голодомор 1946—1947 рр., дають змогу побачити дію страхітливого механізму знищення українського селянства, відновити замовчувані досі сторінки вітчизняної історії.

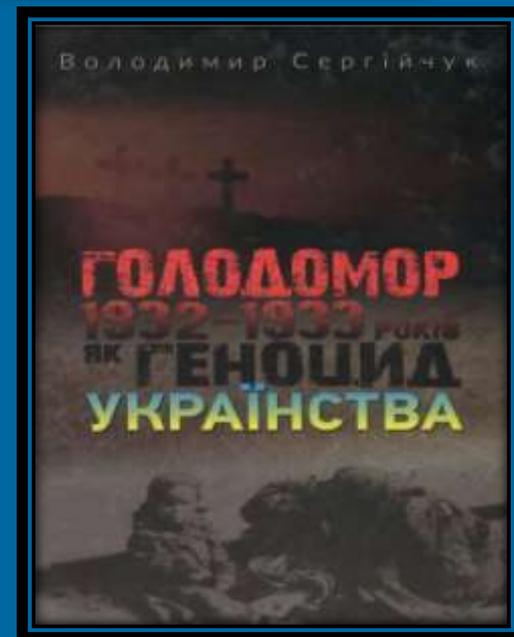

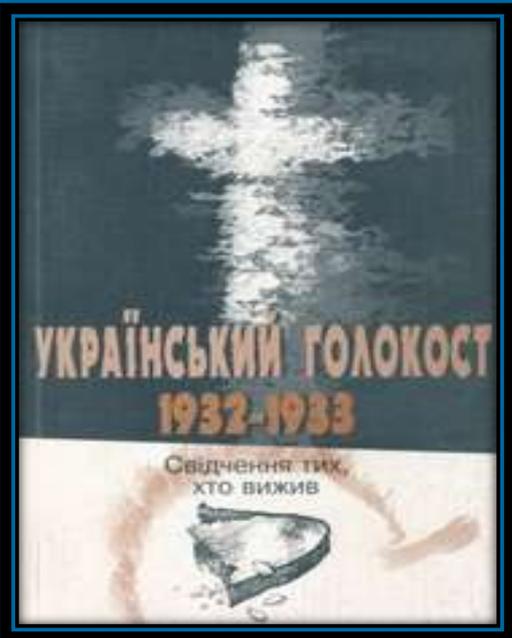
[Неживий О.І. Голодомори в Україні у ХХ столітті : навч. посібник / Олександр Неживий ; Міжрегіон. Акад. упр. персоналом. – Київ : МАУП, 2007. – 327, \[1\] с. – Бібліогр.: с. 314-321 та в підрядк. прим. – ISBN 966-608-717-0](#)

Це перше видання, створене на основі аналізу голодоморів як методів управління суспільствами від найдавніших часів. На прикладі трьох голодоморів в Україні у ХХ столітті (1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 рр.) простежено дії організованої злочинності владних (СРСР) і світових латентних (прихованих) структур.

[Сергійчук В.І. Голодомор 1932-1933 років як геноцид українства / Володимир Сергійчук. – Вид. 2-ге, допов. – Вишгород : Сергійчук М.І., 2015. – 168 с. : іл. – Бібліогр. в підрядк. прим. – ISBN 978-966-2911-69-5](#)

У пропонованій книзі на основі архівних документів і спогадів очевидців обгрунтовується закономірність визначення Голодомору 1932-1933 років в Україні геноцидом українства відповідно до Конвенції ООН щодо запобігання злочинів проти людства.

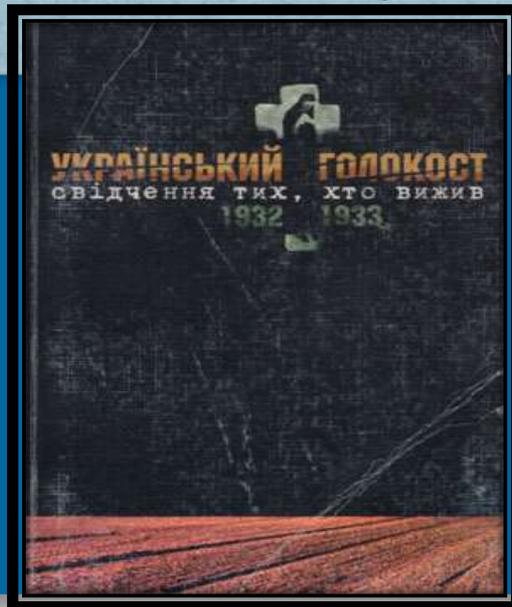
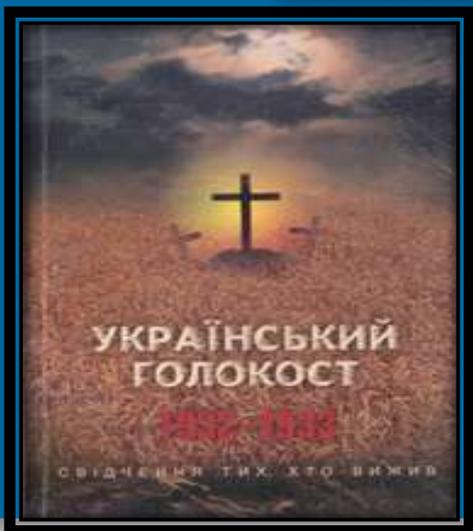

[Український голокост 1932-1933 : Свідчення тих, хто вижив / Нац. ун-тет "Києво-Могилянська акад."; Ін-тут україн. археографії та джерелозн. ім.М.Грушевського НАНУ; Упоряд. Ю.Мицик. – Київ : Академія, 2003. – 296с. – ISBN 966-518-210-2](#)

У книзі вміщено свідчення тих, хто пережив одну з найжахливіших трагедій в історії людства – голодомор-геноцид 1932–1933 рр., спрямований на вигублення українського народу.

Спогади, які збиралися понад 10 років, дають змогу побачити дію страхітливого механізму знищення українського селянства, відновити замовчувані досі сторінки історії рідного краю.

Столиця відчаю

[Столиця відчаю : Голодомор 1932-1933 рр. на Харківщині вустами очевидців: свідчення, коментарі / Асоціація дослідників голодоморів в Україні; упоряд. Тамара Поліщук. – Харків; Нью-Йорк; Львів : Березиль; Вид-во М.П. Коць, 2006. – 416с. – ISBN 966-95881-0-3](#)

Столиця відчаю Це одна з багатьох збірок свідчень і документів, які виходили тоді, коли був ще дуже великий спротив цій ініціативі.

[1933: "І чого ви ще живі?" / НАН України, Ін-т історії України ; упоряд. Тетяна Боряк. – Київ : Кліо, 2016. – 719, \[1\] с. – Показчики: с. 693-719. – Бібліогр.: с. 688-692 та в підрядк. прим. – ISBN 978-617-7023-47-9](#)

Ця книжка розкриває такий аспект Голодомору, як вилучення незернових запасів, їжі й одягу в селян. Загальноусталеною є думка що у 1932 р. була проведена конфіскація саме зерна для виконання плану хлібозаготівель. Упорядниця ж на основі свідчень, зібраних у різних країнах, в різний час, показує картину тотального вилучення в українських селян, або знищення будь-чого, що могло бути використане в їжу: від картоплі і кваснини до жмені квасолі й сушки.

1933:
«І чого
ви ще
живі?»

**Дякуємо за увагу
Галузевий відділ обслуговування ННІМВ та ННІЖ
Наукова бібліотека ім. М.Максимовича
КНУ ім. Тараса Шевченка**

